

Stuk duidt aan, dat iets van het geheel is losgemaakt, hetzij toevallig, hetzij met opzet.

Een stuk van een muur. Een stuk kaas.

Aandeel drukt altijd een gedachte van eigendom of bezitting uit; het duidt het deel aan, dat iemand toekomt of hem in eigendom behoort, met het bijdenkbeeld, dat het overige aan anderen als mede-eigenaars of mederechthebbenden behoort.

Zij bekwamen hun rechtmatig aandeel in de winst. Hij stond zijn aandeel aan de rijke buit edelmoedig af.

378. DEELHEBBER, AANDEELHEBBER, AANDEELHOUDER, DEELGENOOT.

Deelhebber en **aandeelhebber**, die nagenoeg onverschillig gebruikt worden, duiden de persoon aan, die aandeel heeft in een zaak of onderneming en dus (door zijn geld) medewerkt om deze in stand te houden. Hiervoor moeten geen bewijzen van aandeel uitgegeven zijn.

Aandeelhouders is hij, die houder of bezitter is van een of meer aandeelbewijzen van een zaak, eigendom of onderneming. Ieder aandeelhouders is aandeelhebber, maar niet omgekeerd.

De aandeelhouders in de spoorwegmaatschappij werden ter vergadering opgeroepen.

Deelgenoot heeft een ruimer betekenis; het wordt wel gebruikt om de aandeelhebber in een zaak, eigendom of onderneming aan te duiden, maar toch vooral de persoon, die deelneemt aan de handeling, zonder dat hij daarom nog een bepaald bewijs van aandeel bezit.

Het wordt bovendien gebruikt in meer algemene zin, om iemand aan te duiden die eens anders wederwaardigheden deelt.

Hij maakte hem tot deelgenoot van zijn geheimen.

379. DEKSEL, KLEP, STOP.

Wat dient om de opening van een voorwerp dicht te maken. Het deksel kan gewoonlijk van een voorwerp worden afgelicht. De klep is er door een scharnier of op een andere wijze aan bevestigd.

Een stop wordt in de opening gestoken.

Een natuur, zooals men ze op de deksels van chocoladendozen vindt. Dat sluit als een deksel op een pot.

De klep van een kan. Een kruik, aan rand en klep verguld, stond naast de ridder.

De stop op de fles doen.

380. DENKEN, ACHTEN, REKENEN, MENEN, VERMOEDEN, GELOVEN, WANEN.

Iets met meer of minder zekerheid voor waar houden.

Denken, in deze zin gebruikt, drukt die gedachte het sterkst uit en sluit nagenoeg iedere twijfel bij de persoon buiten.

Achten en **rekenen** kunnen nog twijfel laten bestaan; dit laatste wijst echter op een voorafgaand bedaard wikkelen en wegen, waarop zich het oordeel grondt; bij **achten** is dit wel mogelijk, maar wordt niet noodwendig ondersteld.

Menen en nog sterker **vermoeden**, geven uitdrukkelijk twijfel

te kennen. **Menen** zegt, dat men een zekere gedachte uitspreekt, **vermoeden** geeft te kennen dat men gist zonder resultaat.

Geloven, als tegenstelling van **weten**, heeft de betekenis van **menen**; het kan echter ook betekenen vast voor waar houden, en dat wel op het getuigenis van anderen, in wie men vertrouwen stelt.

Wanen duidt altijd een vals oordeel aan, van welks verkeerdheid hij, die het woord gebruikt, volkomen overtuigd is.

Ik denk, dat het wel goed weer blijft. 't Is al lang geleden dat ik hem gezien heb, ik denk dat hij ziek is.

Ik acht het noodzakelijk enige voorzorgsmaatregelen te nemen. Hij achtte de tijd gekomen om zijn plan uit te voeren.

Ik reken dat het uw plicht is. Ik reken hem niet bevoegd om dat ambt waar te nemen.

Een man zonder terughouding, die rond uitsprak wat hij meende. Ik meende, dat het al langer geleden was.

Wij konden niet vermoeden wat de reden zijner gramschap was. Ik vermoed, dat hij zich verlaat heeft en daarom later zal komen.

Geloof ge dat het zal gaan regenen? Geloof ge waarlijk dat ge de toestand beheersen kunt? Ik geloof en vertrouw, dat gij een braaf, rechtchapen jongeling zijt.

Hij waande zich verongelijkt. De ergste domoor is hij, die zich knap waant.

381. DERHALVE, BIJGEVOLG, DUS.

Gevolgaanduidende voegwoorden.

Derhalve duidt een gevolg aan, dat noodzakelijk voortvloeit uit het voorafgenoemde.

Bijgevolg duidt op een gevolg, dat kan voortvloeien uit het voorafgaande.

Dus wordt gebruikt wanneer men een gevolgtrekking wil maken uit het voorafgaande.

De brief is aan de geadresseerden overhandigd, en kan derhalve niet onderschept zijn. Welk misbruik hoogst gevaarlijk is, en derhalve door ieder weldenkende met alle kracht moet worden bestreden.

Een echt vreedzaam feest, bijgevolg een zeldzaamheid in ons land van verdeeldheid en partijzucht. Hij is een snoever, bijgevolg een blodaard.

Mijn gerekte geduld is ten einde; ik zal mij dus niet langer laten plagen. Gij wilt dus dat uw moeder hare bedreiging volbrengt?

382. DERNEN, MISSEN, ONTBEREN.

Iets niet bezitten, wat men nodig heeft, waaraan men gehecht was of dat men gaarne zou hebben.

Derven duidt op het niet of onvoldoende bezitten van de eerste levensbehoefte van hetgeen men moeilijk kan missen. Het is zwakker dan **ontberen** en wordt in de dagelijkse omgangstaal nog weinig gebruikt.

Missen wordt zowel van personen als van zaken gezegd en veronderstelt, dat men vroeger het gemiste gehad heeft.

Ontberen is iets missen waaraan men grote behoefte heeft; het onderstelt, dat het gemis zwaar gevoeld wordt, zodat het soms gebrek lijden betekent. **Ontberen** wordt alleen gezegd van belangrijke zaken.

Dat hij in zijn tegenspoed elke troost moest derven, was voor hem een zware beproeving. Wij allen moeten eenmaal alles, wat wij hier op aarde bezitten, derven.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

